

KIRKEN OG FRIHETSKAMPEN I DET SYDLIGE AFRIKA

av

ØYSTEIN TVETER

Det har vært mye diskutert i den senere tid om, og i hvilken grad, kirken bør støtte dem som kjemper for frigjøringen av de portugisiske koloniene Angola, Mozambique og Guinea-Bissau, og for demokratiske rettigheter og menneskeverd for de fargede i Rhodesia, Namibia og Syd-Afrika. Når en sitter på sidelinjen, slik jeg gjør det her i Zambia, og ser dramaet utfolde seg rett for øynene, blir problemet enklere enn det synes å være for enkelte i Norge.

Man reagerer på vold og sabotasje fra frihetskjempernes side. Men gis det da ikke lenger noe som heter en rettferdig kamp? Den situasjon vi har i det sydlige Afrika i dag, er nøyaktig den samme som den vi hadde i Norge (og andre land) under siste krig. Motstandsbevegelsen ble til fordi vi ikke kunne akseptere det regime som ble påtvunget oss av tyske og norske nazister. Vi kjempet for de kristne ideer som vår kultur var og fortsatt er bygget på. Kirkens menn gikk i spissen og viste vei sammen med folkets øvrige ledere. Det kunne vel til sine tider være uenighet om midlene, men noen utbredt fordømmelse av den vold som ble anvendt, var det ikke. Man hyldet den ikke, men var enige om at den måtte til.

Vi har i det sydlige Afrika i dag å gjøre med menn og regimer som ikke står tilbake for Hitler, Himmler, Eichmann og de andre koryfeene i Det Tredje Riket når det gjelder forakt for menneskeverdet. Politistaten er mer uhyrlig og fullkommen i sine metoder enn noe verden tidligere har kunnet oppvise. Millioner av afrikanere betaler bokstavelig talt med sin svette og sitt blod for den hvite minoritets luksustilværelse og de vestlige finansinteressers umettelige profittthunger. De har ingen mulighet for å

bedre sin situasjon på lovlig vis. Det djevelske systemet utelukker enhver anvendelse av siviliserte midler. Høvding Albert Lutuli forsøkte lenge, det samme gjorde juristen Nelson Mandela, og en lang rekke andre afrikanske ledere med dype røtter i den kristne tradisjon.

Selv har jeg ved mange anledninger sittet overfor kristne frihetskjemper som omsider er kommet til den smertefulle erkjennelse at det kun er det voldelige alternativ som gjenstår. Det er ingen som i dag tilbyr dem noe annet alternativ. En skulle ha ventet at vi i det frie Vesten ville ha vært de første til å forstå at friheten for afrikanerne i det sydlige Afrika betyr like meget som den gjør for oss. China og Sovjetunionen ser ut til å forstå det. Det er i hvert fall ingen mangel på støtte fra disse statene til dem som vender seg til dem. Flere og flere gjør det.

Det er ikke noe nytt at uskyldige lider. Noen trøst er dette imidlertid ikke, og fortvilelsen og maktesløsheten river i sinnet. De politiske problemene som etter sigende er så kompliserte, forenkles, og den moralske side ved det som skjer, trer i forgrunnen. Harmen retter seg i første rekke mot dem som ut fra økonomiske og strategiske interesser støtter regimene. De store britiske, amerikanske, franske og vest-tyske finanskonsernene investerer milliardbeløp i forretnings-, industri- og gruveforetagender i det sydlige Afrika. De vestlige lands interesse i opprettholdelse av regimene øker naturligvis i takt med investeringene. Investeringstiltakene er selvfølgelig basert på utnyttelse av den billige afrikanske arbeidskraften i pakt med apartheid- og annen diskriminerende lovgivning, og de fantastiske mineral- og oljeforekomstene. Profitten er enorm, større enn noe annet land i verden kan by på. Det samme er uretten.

En harmes over at de som har makt og myndighet ikke setter en stopper for finansinteressenes umoralske, frie spill. Men en kan neppe vente at stater som selv forsyner disse regimene med våpen og annet militærutstyr, skal se det slik. Vår NATO-allierte Portugal, Europas fattigste land, benytter over 50 % av nasjonalbudsjettet til «forsvaret», og holder en militærstyrke på 150 000 mann i de afrikanske koloniene. Disse er utstyrt med

NATO-våpen og annet militærutstyr. Flyene som slipper napalm- og andre bomber over landsbyene på begge sider av grensene, er levert av USA og Storbritannia som ledd i gjennomførelsen av forpliktelsene i henhold til NATO-avtalen. De vestlige demokratiene kan ikke skjule seg bak runde avtale-formuleringer og lunkne protester. Faktum er at krigsmidler som skulle beskytte vår kristne, vestlige sivilisasjon mot et barbarisk totalitært system, benyttes til å holde afrikanerne nede i skjendig fornedrelse, mens rikdommen hentes frem av vestlig finans og eksporteres til minimale priser til vestlige foredlingsindustrier, som så igjen gjør stor profitt på salg av de ferdige produktene.

Tiltredelse av FN's menneskerettskonvensjon gjelder åpenbart kun i forholdet til egne rettssubjekter og deres aktiviteter innen signatarmaktens eget område. En føler seg tydeligvis ikke engang moralsk forpliktet til å legge bånd på seg selv når det gjelder undertrykkelse og utnyttelse av afrikanere i det sydlige Afrika. Er det å undres over at en kristen statsmann som president Kaunda kan breste i gråt, slik han gjorde det på en pressekonferanse nylig i forbindelse med britenes beslutning om å selge militærutstyr til Syd-Afrika? «Og slike land kaller seg kristne,» var hans kommentar.

Den vold i det sydlige Afrika man i kristendommens navn må ta avstand fra, er den som utøves i statlig regi. Det er frihetsbevegelsene som kjemper for rettferd, frihet og menneskeverd mot regimer som, støttet av det kristne Vesten, trækker disse verdiene under fot.

Som følge av den fortsatte undertrykkelse av 35 millioner ikke-hvite i Angola, Mozambique, Rhodesia, Namibia og Syd-Afrika går det en jevn strøm av flyktninger over grensene til de uavhengige afrikanske statene Tanzania og Zambia. De fleste er vanlige landsbyboere som knapt kjenner verden utenfor de nærmeste landsbyene. De har lite rede på hva frihetskampen egentlig innebærer og hvilken rolle de selv spiller i den. De flykter gjerne som følge av kamphandlingene.

Både i Angola og Mozambique har frihetsbevegelsene solid støtte i store deler av folket. Frihetskjemperne skjuler seg og går

i ett med lokalbefolkningen, og rekruttering til kampgruppene foregår ofte blant denne. Dette forklarer bl.a. det faktum at det er relativt få menn i kampdyktig alder blant flyktingene. Politistyrkenes og militæravdelingenes opprenskings- og straffeaksjoner rammer imidlertid alle, uansett holdning til frihetskampen. Når så presset blir for stort, flykter de med det lille de kan bære med seg, gjennom den endeløse solsvilde bushen.

Mens det i flyktningeleirene i Tanzania er ca. 45 000 flyktinger, (de fleste fra Mozambique), er det kun ca. 8000 i Zambia. Denne forskjellen skyldes muligens det forhold at grenseområdene mot Angola (i Zambia) er uhyre tynt befolket i motsetning til hva tilfellet er ved Tanzanias grense mot Mozambique. En kan reise med Landrover i timevis uten å se en landsby. Fra veien er det ukelange dagsmarsjer frem til bebodde områder på den angolske siden av grensen. Områdene vest for Zambezi er ugjestmilde, varme og uttørket. Hungersnøden er årvisst. I disse områdene antas det å leve tusenvis av flyktinger. Kun den mest ekstreme sult driver dem som ennå har krefter til det, frem til de zambiske myndigheter med bønn om hjelp. Vi tør knapt tenke på dem som ikke når frem.

Både i Tanzania og Zambia er det Det lutherske verdensforbund som, på vegne av og i samarbeid med Kirkenes Verdensråd, har hånd om den praktiske del av flyktingearbeidet. Dette arbeid er tatt opp etter invitasjon fra, og utføres i samarbeid med de nasjonale kirkeråd, regjeringene og FN's høykommisær for flyktingene. Verdensforbundet gir hjelp i form av penger og personell, og distribuerer årlig ulltepper, brukte klær, tørrmelk, medisin osv., gitt av kirkeorganisasjoner i Amerika og Europa. Vesentlige bidrag kommer fra Kirkens Nødhjelp, Lutherhjelpen og Folkekirkens Nødhjelp. De fleste av våre prosjektledere er unge jordbrukskandidater med en del praktisk erfaring, fra Norge og Danmark. De gjør en imponerende innsats, ofte under svært vanskelige forhold.